

ศาลยุติธรรมในการแสวงหาการปฏิรูป Court of Justice on Reformation Flows

สมภูมิ หล้ารัมย์¹ และ รศ. ดร. ภักดี โพธิ์สิงห์²

Somphum Larusmee and Assoc. Prof. Dr. Phakdee Phosing

บทคัดย่อ

สภาพปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ผ่านมาส่งผลโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และการบริหารงานภาครัฐจนเกิดกระแสเรียกร้องให้มีการปฏิรูปประเทศในทุกมิติ จนเป็นที่มาของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ซึ่งกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศ 11 ด้าน รวมถึงด้านกระบวนการยุติธรรม และการดำเนินการต้องสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ สำหรับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมกำหนดประเด็นปฏิรูปไว้ 10 ประเด็น มีเป้าหมาย กรอบระยะเวลา ดำเนินการ ตัวชี้วัด งบประมาณ และข้อเสนอในการมีหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการเป็นรายประเด็นที่ชัดเจน ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรกระบวนการยุติธรรมที่ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม ซึ่งเน้นการเข้าถึงลดความเหลื่อมล้ำนำความยุติธรรมสู่ประชาชนให้บรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ

คำสำคัญ : การปฏิรูปประเทศ กระบวนการยุติธรรม ศาลยุติธรรม

Abstract

The past political conflicts have had a direct impact on the socio-economic system and the state administration, calling for a reform of the country in every dimension. It is the origin of the Constitution of the Kingdom of Thailand 2017. The reform of the country 11 aspects, including the judicial process. And the action must be consistent with the national strategy. The reform of the country's justice system has set the issue of 10 reforms. And the proposal to have or amend the law to support the implementation of individual issues clears. The judiciary is a judicial organization that sets the strategy and action plan in line with the reform of the justice system. It focuses on access to reduce the disparity, bringing justice to the people to achieve the goals of the national strategy.

Keywords : Reform of the country, Due justice process, The Court of Justice.

¹ นักศึกษา ร.ป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร) คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
D.P.A. Student (Public Administration), Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University, Email : sirimongkol4778@gmail.com

² คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Faculty of Political Science and Public Administration, Rajabhat Mahasarakham University

บทนำ

คำว่า "ปฏิรูป" ใช้อย่างคำวิเศษณ์หมายถึงสมควรหรือเหมาะสม เช่น ปฏิรูปเทศ คือ ถิ่นที่สมควรหรือถิ่นที่เหมาะสม ถ้าเป็นคำกริยาหมายถึงปรับปรุงให้สมควร เช่นปฏิรูปบ้านเมือง (พจนานุกรมฉบับ Royal Academy. 2015) ดังนั้นการปฏิรูป (Reform) คือการปรับปรุงหรือจัดรูปแบบสิ่งที่เราเห็นว่า เป็นปัญหา ไม่สมควรหรือผิดไปจากสภาพที่เหมาะสมเสียใหม่ แต่ไม่ใช่ "การพัฒนา" (Development) ที่เป็นการทำสิ่งที่มีและเหมาะสมอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น และการปฏิรูปไม่ใช่ "การปฏิวัติ" (Revolution) ซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างถอนรากถอนโคน เปลี่ยนอย่างฉับพลัน รวดเร็ว เข้าสู่สิ่งที่เป็นเป้าหมาย เพราะการปฏิรูปเป็นกระบวนการที่มีการต่อรอง ต้องใช้เวลาดำเนินการ ต้องมีความอดทน ไม่สามารถได้มาโดยใช้อำนาจ โดยใช้กำลังเข้าหักโค่น ไม่สามารถจะมีฝ่ายใดได้รับตามสิ่งที่ปรารถนาไปทั้งหมดทุกเรื่อง (Bunyong Phongphanich. 2018) แนวคิดการปฏิรูปในระบบการเมืองการปกครองไทยเกิดขึ้นเป็นระยะตามสถานการณ์จากอดีตตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ความเคลื่อนไหวล่าสุดโดยภาคประชาชนจนเกิดเป็นแนวคิดการปฏิรูปประเทศที่เด่นชัดเกิดจากข้อเรียกร้องของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ในห้วงวิกฤตการณ์การเมืองไทย 2556-2557 และเกิดเป็นนโยบายของรัฐอย่างจริงจัง นับตั้งแต่ปี 2556 ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2556 ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เข้ามาบริหารประเทศได้มีการตั้งสภาปฏิรูปแห่งชาติ (สปช.) (6 ตุลาคม 2556 - 6 กันยายน 2557) ก่อนยุบและตั้งสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ (สปท.) (13 ตุลาคม 2558 - 3 สิงหาคม 2560) ภายหลังประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2017 แล้วจึงยุบและตั้งคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านต่างๆ 11 คณะ แต่ละคณะมีแผนการปฏิรูปประเทศ เฉพาะด้านรวม 11 ด้าน ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาใช้บังคับเมื่อวันที่ 6 เมษายน 2561 "การปฏิรูปประเทศ" ตามรัฐธรรมนูญจึงเป็นนโยบายของรัฐ (State policy) ไม่ใช่ นโยบายของรัฐบาล (Government policy) นโยบายของรัฐบาลเป็นนโยบายของ "ฝ่ายบริหาร" ที่จะเข้ามาบริหารประเทศในแต่ละช่วงเวลา และต้องอยู่ภายในกรอบตามแนว "นโยบายของรัฐ" ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ความสับสนในความหมายของคำว่า "นโยบายของรัฐ" เรื่อง "การปฏิรูป (ประเทศ)" กับ "นโยบายของรัฐบาล" ด้านการปฏิรูปประเทศและด้านอื่นๆ อาจทำให้มองไม่เห็นความสำคัญของ "การปฏิรูปประเทศ" และในที่สุดอาจนำไปสู่ความล้มเหลวของการปฏิรูปประเทศได้ การปฏิรูปประเทศจึงเป็นการปรับปรุงปรับเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารประเทศของสถาบันการเมือง องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้ได้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่ดีต่อใจท่ความต้องการของปวงชนชาวไทยผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริงได้

นโยบายของรัฐเรื่องการปฏิรูปประเทศที่เป็นระบบครบวงจรถือได้ว่าเป็นหลักการที่กำหนดเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่กำลังใช้บังคับในปัจจุบันนี้เป็นครั้งแรกของประเทศไทย จนอาจได้ชื่อว่า "รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปประเทศ" เนื่องจากมีบทบัญญัติในการจัดโครงสร้างของหน้าที่และอำนาจขององค์กรต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ และสัมพันธ์ภาพระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติกับฝ่ายบริหารให้เหมาะสม การให้สถาบันศาลและองค์กรอิสระอื่นซึ่งมีหน้าที่ตรวจสอบการใช้ อำนาจรัฐสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สุจริต ที่เที่ยงธรรมและมีส่วนในการป้องกันหรือแก้ไขวิกฤติของประเทศตามความจำเป็นและความเหมาะสม การรับรอง ปกป้อง และคุ้มครองสิทธิ

เสรีภาพของปวงชนชาวไทยให้ชัดเจนและครอบคลุมอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้นโดยถือว่าการมีสิทธิเสรีภาพเป็นหลัก การจำกัดสิทธิเสรีภาพเป็นข้อยกเว้น แต่การใช้สิทธิเสรีภาพดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์เพื่อคุ้มครองส่วนรวม การกำหนดให้รัฐมีหน้าที่ต่อประชาชนเช่นเดียวกับการให้ประชาชนมีหน้าที่ต่อรัฐ การวางกลไกป้องกัน ตรวจสอบ และจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบที่เข้มงวด เด็ดขาด เพื่อมิให้ผู้บริหารที่ปราศจากคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลเข้ามามีอำนาจในการปกครองบ้านเมืองหรือใช้อำนาจตามอำเภอใจ และการกำหนดมาตรการป้องกันและบริหารจัดการวิกฤติการณ์ของประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนได้กำหนดกลไกอื่น ๆ ตามแนวทางที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ระบุไว้ เพื่อใช้เป็นกรอบในการพัฒนาประเทศตามแนวนโยบายแห่งรัฐและยุทธศาสตร์ชาติซึ่งผู้เข้ามาบริหารประเทศแต่ละคณะจะได้กำหนดนโยบายและวิธีดำเนินการที่เหมาะสมต่อไป ทั้งยังสร้างกลไกในการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ ที่สำคัญและจำเป็นอย่างร่วมมือร่วมใจกัน รวมตลอดทั้งการลดเงื่อนไขความขัดแย้งเพื่อให้ประเทศมีความสงบสุขบนพื้นฐานของความรู้รักสามัคคีปรองดอง การจะดำเนินการในเรื่องเหล่านี้ให้ลุล่วงไปได้ จำต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนทุกภาคส่วนกับหน่วยงานทั้งหลายของรัฐตามแนวทางพระราชบัญญัติการปฏิรูปประเทศตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยและประเพณีการปกครองที่เหมาะสมกับสถานการณ์และลักษณะสังคมไทย หลักความสุจริต หลักสิทธิมนุษยชน และหลักธรรมาภิบาล อันจะทำให้สามารถขับเคลื่อนประเทศให้พัฒนาไปข้างหน้าได้อย่างเป็นขั้นตอนจนเกิดความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ทั้งในทางการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ และสังคมตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คำปรารภของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560) สำหรับหลักการปฏิรูปประเทศนั้นมีบทบัญญัติอยู่ในหมวด 16 มาตรา 257 ถึงมาตรา 262 เป็นการกำหนดเป้าหมายทิศทางการบูรณาการดำเนินการชัดเจนโดยมีพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ 2560 (Office of the Council of State. 2017) เป็นกลไกขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศในด้านต่างๆ หลักการสำคัญของการปฏิรูปต้องสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลโดยมีพระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ (Prime Minister's Office. 2017) เป็นกลไกขับเคลื่อนการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ด้านต่างๆ แผนการปฏิรูปประเทศ 11 ด้านประกอบด้วยด้านการเมือง ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านกฎหมาย ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านสาธารณสุข ด้านสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีและสารสนเทศ ด้านสังคม ด้านพลังงาน และด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ ได้ผ่านกระบวนการจัดทำและประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อทราบโดยทั่วกันแล้วตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2561

ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่ต้องร่วมขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไทยให้บรรลุเป้าหมายตามรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกัน บทความนี้มุ่งเสนอให้เห็นถึงความเป็นมาและทิศทางของการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมภายใต้รัฐธรรมนูญและบทบาทของศาลยุติธรรมในฐานะองค์กรในกระบวนการยุติธรรมที่เป็นเสาหลักในการตรวจสอบสวถ่วงดุลอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารที่ต้องร่วมขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามภารกิจของศาลยุติธรรมที่มุ่งให้เป็นสถาบันที่มีประสิทธิภาพด้านการอำนวยความยุติธรรมตามมาตรฐานสากลประชาชนศรัทธาเชื่อมั่นต่อสถาบันศาล เสริมสร้าง

บรรยากาศให้เอื้อต่อการลงทุนช่วยสร้างโอกาสในการแข่งขันให้กับประเทศในเวทีระดับภูมิภาคและระดับโลก เป็นสังคมสมดุลสันติสุขสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน

เป้าหมายของการปฏิรูปและความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

พระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ 2560 กำหนดเป้าหมายการปฏิรูปประเทศต้องบรรลุ (1) ประเทศชาติมีความสงบเรียบร้อย มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ (2) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อจัดความเหลื่อมล้ำ (3) ประชาชนมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 6 ด้าน คือด้านความมั่นคง ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ที่มุ่งบรรลุถึงความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน (Office of the Council of State. 2017)

สำหรับแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อให้การอำนวยความยุติธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2) เพื่อให้ทุกกลุ่มบุคคลมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาคและได้รับหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่มีมาตรฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน 3) เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยเสมอภาค ไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และได้รับการดำเนินการตามมาตรการอื่นแทนการควบคุมตัว จำคุก กักขัง 4) เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยและเป็นธรรม โดยจำเลยได้รับการกำหนดโทษที่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด และมีการกระทำความผิดลดลง 5) เพื่อให้ระบบสอบสวนคดีอาญามีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการอย่างเหมาะสมเป็นที่เชื่อมั่นของประชาชน ไม่มีคดีขาดอายุความ และปราศจากการถูกแทรกแซง 6) เพื่อให้ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล เป็นที่น่าเชื่อถือและผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีความเป็นอิสระ 7) เพื่อให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมมีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวกและรวดเร็ว โดยมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง 8) เพื่อให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มขึ้น และมีเป้าหมาย 1) การดำเนินงานในทุกขั้นตอนมีการกำหนดระยะเวลาที่ชัดเจน เพื่อให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความยุติธรรมอย่างรวดเร็ว และมีระบบตรวจสอบความคืบหน้าในการดำเนินงาน แต่ละขั้นตอน 2) มีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้มีอรรถคดีให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยเสมอภาค และมีหลักประกันคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ 3) มีกลไกในการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดโดยเสมอภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และนำมาตรการอื่นมาใช้แทนการควบคุมตัว จำคุก กักขัง 4) มีการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม เพื่อให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนและมีความเป็นธรรม โดยมีการกำหนดโทษอาญาที่เหมาะสมได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด มีการกระทำความผิดลดลง พัฒนาระบบการบำบัดฟื้นฟูผู้เสพและผู้ติดยาเสพติด และบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาและจำเลย ตลอดจนมีการดำเนินการมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน 5) ระบบสอบสวนคดีอาญามีการปรับปรุงให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงาน

สอบสวนและพนักงานอัยการ สร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ และมีการกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวน และชั้นฟ้องคดี 6) ระบบนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐาน มีระบบตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์ที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และเป็นอิสระ มีมาตรฐานวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ และสร้างมาตรฐานการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนให้มีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุ รวมทั้งจัดให้มีแพทย์นิติเวชที่เพียงพอต่อการรองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทั่วประเทศ 7) มีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกด้วยความสะดวกรวดเร็ว และขจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวก โดยนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร 8) กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพเอื้อต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจของประเทศ มีการจัดตั้งศาลพาณิชย์หรือแผนกคดีพาณิชย์เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมในคดีพาณิชย์ที่เป็นธรรม รวดเร็ว มีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติอารยประเทศ พัฒนาสถาบันอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ การบริการประชาชน และรองรับการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงาน

แผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 4 ด้าน 14 แนวทาง เช่น ด้านความมั่นคง มุ่งสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ผลักดันการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของชาติให้บังเกิดเป็นรูปธรรม ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ มุ่งปรับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้เอื้อต่อการมีคุณธรรมจริยธรรมและจิตสาธารณะ ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมและนวัตกรรมทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตสำหรับทุกกลุ่ม สร้างความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ มุ่งเน้นการจัดทำงบประมาณแบบบูรณาการที่ยึดพื้นที่และประเด็นการพัฒนาที่สำคัญเป็นตัวตั้ง พัฒนาระบบการมีส่วนร่วมเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบแผนงาน/โครงการ พัฒนาและปรับระบบวิธีการปฏิบัติราชการให้ทันสมัย มุ่งผลสัมฤทธิ์ โปร่งใส ยึดหยุ่น คล่องตัวสูงมีขีดสมรรถนะสูง เทียบได้กับมาตรฐานสากล เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงาน และสร้างค่านิยมที่ดีของบุคลากรภาครัฐ การต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบส่งเสริมให้การดำเนินการตามกระบวนการยุติธรรมปราศจากการแทรกแซงของนักการเมืองและผู้มีอิทธิพล ตลอดจนวางมาตรการคุ้มครองพยานและผู้ที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ต้องกำหนดให้มีการลงโทษผู้กระทำความผิดทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างจริงจังและรวดเร็ว และปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับให้มีความชัดเจน ทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากล หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ

ประเด็นการปฏิรูปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมมี 10 ประเด็น ดังนี้ 1) การกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความยุติธรรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมโดยไม่ล่าช้าตามกรอบระยะเวลาที่กำหนดในทุกขั้นตอนการดำเนินงาน และประชาชนผู้มีอรรถคดีสามารถตรวจสอบความคืบหน้าของการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการ

ดังกล่าวเช่นจัดให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยระยะเวลาการดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม ให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสร้างระบบการตรวจสอบและ/หรือแจ้งความคืบหน้าให้ประชาชนตรวจสอบเรื่องที่ใช้บริการหรือเกี่ยวข้องดำเนินงานไปถึงขั้นตอนใด (Tracking and/or notification system) 2) การพัฒนากลไกช่วยเหลือและเพิ่มศักยภาพเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างสะดวก รวดเร็วและเสมอภาค ให้ผู้เสียหาย พยาน ผู้ต้องหา/จำเลย มีหลักประกันการคุ้มครองสิทธิที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพทุกขั้นตอน และให้ประชาชนผู้มีอรรถคดีผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งได้โดยเสมอภาค ซึ่งต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นจัดให้มีกลไกเพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและจำเลยเพื่อให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีมาตรการปฏิบัติต่อผู้เสียหายและพยานที่เหมาะสมยิ่งขึ้น การปฏิรูปกระบวนการพิจารณาความแพ่งและพิจารณาอาชญากรรมเพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม พัฒนาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมโดยลดอุปสรรคทางภาษาและการสื่อสาร พัฒนาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมทางกายภาพ และการพัฒนาศักยภาพและความพร้อมของประชาชนและชุมชนด้านความยุติธรรมโดยยกย่องพระราชบัญญัติเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในระบบยุติธรรม 3) การพัฒนากลไกการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำต่อการบังคับการตามกฎหมายลดลง ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ใช้หลักประกันเพิ่มมากขึ้น การนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวมาใช้ในการปล่อยชั่วคราวและแทนการจำคุกกักขังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจำเลยในคดีอาญามีความเสมอภาคในการถูกบังคับโทษ ซึ่งต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นการกำหนดนโยบายและการบังคับใช้กฎหมายยาเสพติดบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์ (Evidence-based drug policy) กำหนดให้การลดการกระทำความผิดซ้ำเป็นเป้าหมายการดำเนินงานของทุกหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาโดยดำเนินการแก้ไขกฎหมายคุมประพฤติกฎหมายราชทัณฑ์และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องหรือร่างกฎหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำขึ้นเป็นการเฉพาะ ปฏิรูปกระบวนการกำหนดโทษอาญาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส เปิดรับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีความได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดมากขึ้น โดยดำเนินการยกย่องพระราชบัญญัติระบบการกำหนดโทษอาญา บูรณาการฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อให้มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จัดตั้งหน่วยงานเจ้าพนักงานบังคับทางอาญา (Court marshal) จัดตั้งศาลหรือแผนกคดีชำนาญพิเศษและมีวิธีพิจารณาอาชญากรรมที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด 4) การปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรมเพื่อสร้างความปลอดภัยและความเป็นธรรมในสังคม มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้สังคมมีความปลอดภัยอย่างยั่งยืนจากการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม ความเป็นธรรมในสังคมเพิ่มขึ้นจากการปรับกระบวนการทศน์ในการบริหารงานยุติธรรม การแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยการบังคับใช้กฎหมายยาเสพติดบนพื้นฐานของหลักฐานเชิงประจักษ์และการใช้หลักเศรษฐศาสตร์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การกระทำผิดซ้ำลดลง การกำหนดโทษอาญาที่มีความเหมาะสม โปร่งใส ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของการกระทำความผิด การบูรณาการฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผู้ต้องหา/จำเลยระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 5) การ

ปรับปรุงระบบสอบสวนคดีอาญาเพื่อให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้การสอบสวนคดีอาญามีความสมบูรณ์ ถูกต้อง โปร่งใส ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีได้รับความยุติธรรมและหลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพอย่างแท้จริง ต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นพัฒนาและแก้ไขกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเภทหรือลักษณะคดีที่จะมีการสอบสวนร่วมกันระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการ และเพื่อกำหนดวิธีการทำงานร่วมกัน รวมทั้งเงื่อนไขขั้นตอนและการปฏิบัติระหว่างพนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนในคดีดังกล่าว ให้มีระบบหรือกลไกในการเร่งรัดติดตามการส่งผลการสอบสวนเพิ่มเติมและอำนาจของพนักงานอัยการในการสอบสวนเพิ่มเติม 6) การกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้คดีไม่ขาดอายุความในชั้นสอบสวน ชั้นไต่สวน ชั้นฟ้องคดี โดยต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นกำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับงานสอบสวนทุกฝ่ายให้ชัดเจน กำหนดมาตรการสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายสามารถปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรฐานและระยะเวลาที่กำหนดได้ 7) การพัฒนาระบบการสอบสวนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา ผู้เสียหาย/ผู้เกี่ยวข้องสามารถแจ้งความร้องทุกข์/กล่าวโทษได้ที่สถานีตำรวจทุกแห่งทั่วประเทศ โดยต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นความเชื่อมั่นในการรับแจ้งความของพนักงานสอบสวน และความเชื่อมั่นในการสอบสวน 8) การปฏิรูประบบนิติวิทยาศาสตร์เพื่อความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อเท็จจริงแห่งคดี มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้หน่วยงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีมาตรฐานระดับสากล มีระบบการตรวจเก็บพยานหลักฐานและการตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์ที่มีคุณภาพ น่าเชื่อถือ และมีอิสระอย่างแท้จริง ผู้ปฏิบัติงานด้านนิติวิทยาศาสตร์มีการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานตามมาตรฐานวิชาชีพและมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน พนักงานสอบสวนมีทักษะในการรักษาสถานที่เกิดเหตุและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพิ่มมากขึ้น การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีมีมาตรฐาน โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และผู้ปฏิบัติงานด้านนิติเวชเพียงพอต่อการรองรับงานด้านนิติเวชได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุมทั่วถึงทั่วประเทศ โดยต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารจัดการระบบนิติวิทยาศาสตร์ของประเทศไทย ให้มีการฝึกอบรมทักษะของพนักงานสอบสวนให้มีความรู้ทางนิติวิทยาศาสตร์เบื้องต้น การพัฒนาแนวทางการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และปรับปรุงพัฒนาระบบนิติเวช 9) การเสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมเพื่อมุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว รวมถึงการจัดวัฒนธรรมองค์กรที่เป็นอุปสรรคต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรม บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมมีทัศนคติและค่านิยมในการบริการประชาชนด้วยความสะดวกและรวดเร็ว การจัดระบบงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นเสริมสร้างและพัฒนาให้บุคลากรในหน่วยงานทางกระบวนการยุติธรรมมีทัศนคติ

ค่านิยมและสมรรถนะในการบริการประชาชนด้วยความสะดวก รวดเร็ว และในการประสานความร่วมมือกัน และเสริมสร้างและพัฒนาระบบงานเพื่อสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร 10) การพัฒนาประสิทธิภาพของกระบวนการยุติธรรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ มุ่งผลสัมฤทธิ์ให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการแข่งขันเพิ่มมากขึ้น นักธุรกิจต่างชาติเชื่อมั่นและยอมรับกระบวนการยุติธรรมของไทย นักธุรกิจและประชาชนผู้มีอรรถคดีได้รับความยุติธรรมจากการดำเนินคดีพาณิชย์ที่สะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และมีมาตรฐานเทียบเท่านานาชาติอารยประเทศ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและบริการประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและมีระบบการเชื่อมโยงข้อมูลภายในและระหว่างหน่วยงาน โดยต้องแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินการดังกล่าวเช่นแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแพ่งและพาณิชย์ให้ทันสมัยเป็นสากลและส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ จัดตั้งศาลพาณิชย์หรือแผนกคดีพาณิชย์ในศาลยุติธรรมและมีวิธีพิจารณาคดีพาณิชย์เป็นการเฉพาะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพิจารณาคดีพาณิชย์ พัฒนาสถาบันอนุญาโตตุลาการของประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศในระดับภูมิภาค และนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการภายในหน่วยงานและงานบริการประชาชน

ศาลยุติธรรมในการแสวงหาปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม

ศาลยุติธรรมได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมเพื่อกำหนดทิศทางในการปฏิรูปให้ชัดเจนโดยคำนึงความสอดคล้องกับทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติและบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม การบริหารราชการแผ่นดิน และการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมมีเป้าหมายที่สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมแล้วโดยแผนยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรม พ.ศ. 2561-2564 กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “ศาลยุติธรรมเป็นสถาบันที่อำนวยความยุติธรรมเพื่อให้สังคมสงบสุขเป็นธรรมและเสมอภาคโดยยึดหลักนิติธรรม” มีพันธกิจในการอำนวยความยุติธรรมเพื่อสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม พัฒนาและสร้างระบบสนับสนุนการอำนวยความยุติธรรมให้มีความรวดเร็ว สะดวก ทันสมัย และเป็นสากล เสริมสร้างความร่วมมือทางการศาลและกระบวนการยุติธรรมไทยและต่างประเทศ อ้าวงความศรัทธาและความเชื่อมั่นในการอำนวยความยุติธรรมเพื่อความสงบสุขและความมั่นคงของสังคมไทยที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมมี 7 ยุทธศาสตร์ ชื่อว่า JUSTICE ได้แก่

J : Justice for All (ยึดมั่นการอำนวยความยุติธรรมด้วยหลักนิติธรรม) มีเป้าหมายให้สังคมไทยมีความสงบสุขเรียบร้อย สามัคคีปรองดอง อย่างมั่นคง และยั่งยืน

U : Uplift and Uphold Standard (ยกระดับมาตรฐานระบบงานศาลยุติธรรมสู่ระดับสากล) มีเป้าหมายให้การอำนวยความยุติธรรมที่มีมาตรฐานในระดับสากลของศาลยุติธรรม

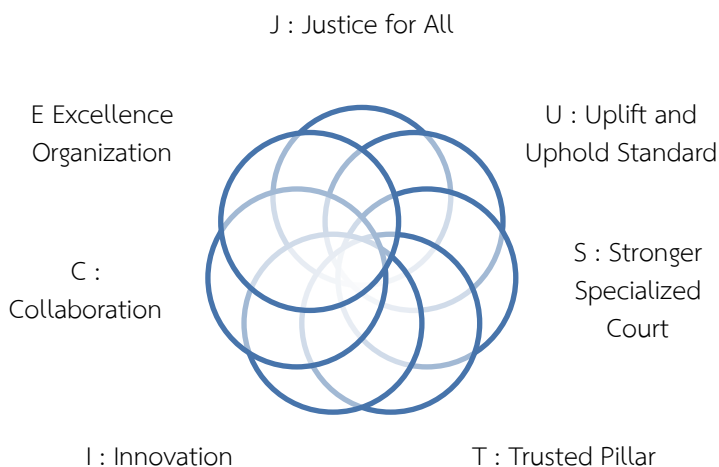
S : Stronger Specialized Court (เพิ่มความเข้มแข็งให้ศาลชั้นอุทธรณ์ พิเศษ และศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์ พิเศษ) มีเป้าหมายให้ศาลชั้นอุทธรณ์พิเศษและศาลอุทธรณ์คดีชั้นอุทธรณ์พิเศษมีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาพิพากษาคดีชั้นอุทธรณ์พิเศษและมีระบบการอำนวยความยุติธรรมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของแต่ละประเภทคดี

T : Trusted Pillar (เพิ่มความเชื่อมั่นศรัทธาในการอำนวยความยุติธรรม) มีเป้าหมายให้ประชาชนและสังคมศรัทธาและเชื่อมั่นในกระบวนการอำนวยความยุติธรรมของศาลยุติธรรม

I : Innovation (พัฒนานวัตกรรมกรการอำนวยความสะดวกของศาลยุติธรรม) มีเป้าหมายให้การ บริหารคดีและการบริการของศาลยุติธรรมมีความสะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อย

C : Collaboration (เร่งบูรณาการเครือข่ายด้านการยุติธรรมทั้งภายในประเทศและระหว่าง ประเทศ) มีเป้าหมายให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในประเทศและต่างประเทศ รวมถึง องค์การ ระหว่างประเทศให้การยอมรับและให้ความร่วมมือทางการศาล การยุติธรรมและทางวิชาการ

E Excellence Organization (เพิ่มศักยภาพองค์กรสู่ความเป็นเลิศ) มีเป้าหมายให้ศาลยุติธรรม มีระบบงานตุลาการ ระบบงานธุรการของศาลยุติธรรม ระบบงานส่งเสริมงานตุลาการ และระบบงาน วิชาการ ที่มีขีดสมรรถนะสูง ในการสนับสนุนการอำนวยความสะดวกให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 1 ยุทธศาสตร์ศาลยุติธรรมมี 7 ยุทธศาสตร์

นอกจากนี้ยังมีแผนปฏิบัติการศาลยุติธรรมเพื่อรองรับการใช้บังคับของแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านกระบวนการยุติธรรมข้างต้นด้วยแล้ว เมื่อพิจารณาแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรม จะเห็นว่าเป็นการกำหนดกิจกรรมที่ต้องดำเนินการในรายละเอียดเพื่อบรรลุสู่เป้าหมายการปฏิรูป ประเทศ และหากพิจารณาประเด็นการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมทั้ง 10 ประเด็นข้างต้น จะเห็นได้ว่าบทบาทภารกิจของศาลยุติธรรมเกี่ยวข้องโดยตรง 7 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ถึงประเด็น ที่ 4 และประเด็นที่ 8 ถึงประเด็นที่ 10 นอกจากแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมจะ ระบุให้ศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานหรือองค์กรที่ต้องดำเนินการตามแผนในประเด็นปฏิรูปดังกล่าวแล้ว หลายเรื่องยังกำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรหลักในการขับเคลื่อนตามแผนการปฏิรูปประเทศให้ บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ เช่น เรื่องการปฏิรูปกระบวนการ วิพิจารณาความแพ่งเพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ที่ต้องจัดตั้งระบบการไต่ถาม เปลี่ยนข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ปรับปรุงระบบการขอยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น ปรับปรุงวิธีพิจารณาคดีที่มีทุนทรัพย์เล็กน้อยโดยใช้ระบบในสวนให้รวดเร็ว เรียบง่าย และไม่เสีย ค่าขึ้นศาล พัฒนาประสิทธิภาพระบบเจ้าพนักงานคดีเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการยื่นฟ้อง รวบรวม พยานหลักฐาน ไต่ถามเคลียร์ และสนับสนุนการดำเนินงานของศาล ตลอดจนสร้างระบบผู้เชี่ยวชาญในการ

ให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านสิ่งแวดล้อม เรื่องการปฏิรูประบบการกำหนดโทษอาญา ให้ความสำคัญเหมาะสม โปร่งใส เปิดรับการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และมีความได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดมากขึ้น ด้วยมาตรการจัดตั้งองค์กรสังกัดศาลยุติธรรมที่มีภารกิจโดยตรงในการจัดทำแนวทางการกำหนดโทษอาญา (Sentencing guideline) การจัดทำฐานข้อมูลการกำหนดโทษอาญาและการแก้ไขกฎหมายกำหนดให้มีการพิจารณาเพื่อกำหนดโทษ (Sentencing hearing) แยกต่างหากจากกระบวนการพิจารณาคดีความเจ็บหรือบริสุทธิ์ของจำเลยโดยให้คู่ความกับผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการนำเสนอข้อเท็จจริงในขั้นตอนของการกำหนดโทษด้วย เรื่องการพัฒนามาตรการแทนการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด (Non-custodial measures) ที่ต้องดำเนินการด้วยการปฏิรูปการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา เพิ่มศักยภาพเครื่องมือและจัดให้มีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการนำระบบประเมินความเสี่ยงและกำกับดูแลหลังปล่อยชั่วคราวที่มีความแม่นยำและเหมาะสมกับผู้ต้องหาหรือจำเลยแต่ละรายมาใช้ทดแทนการเรียกทรัพย์สินเป็นหลักประกัน พัฒนากฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายเพื่อให้ศาลสามารถนำมาตรการลงโทษอย่างอื่น (Intermediate sanctions) เช่น การสั่งให้ทำงานบริการสังคม สั่งให้เข้ารับการแก้ไขฟื้นฟู เป็นต้น มาบังคับใช้แก่ผู้กระทำความผิดได้โดยไม่ต้องวางโทษจำคุกก่อน เรื่องการพัฒนามาตรการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ที่ต้องกำหนดมาตรฐานคุณสมบัติของพยานผู้เชี่ยวชาญ และปรับปรุงกระบวนการหลักเกณฑ์การคัดเลือกและการขึ้นทะเบียนเป็นพยานผู้เชี่ยวชาญ โดยจัดให้มีระบบการทดสอบความเชี่ยวชาญเป็นระยะ การศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักเกณฑ์การรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ และการจัดให้มีการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ เรื่องการจัดตั้งหน่วยงานเจ้าพนักงานบังคับโทษทางอาญา (Court marshal) เพื่อบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น โทษปรับ โทษริบทรัพย์สิน การติดตามจับกุมผู้หลบหนีในชั้นพิจารณา และการบังคับตามสัญญาประกัน รวมถึงการกำหนดให้หน่วยงานอื่นเป็นผู้ดำเนินการดังกล่าว เรื่องการจัดตั้งศาลหรือแผนกคดีชำนาญพิเศษโดยกำหนดวิธีพิจารณาคดีที่เหมาะสมแก่บริบททางเศรษฐกิจสังคม และเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันของประเทศ เช่น ศาลคดีสิ่งแวดล้อม ศาลคดีพาณิชย์ และศาลคดีจราจร เป็นต้น ในการขับเคลื่อนแผนการปฏิรูปประเทศด้านกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องมีการยกย่องและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่เกี่ยวข้องอีกจำนวนมากซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับศาลยุติธรรมได้ดำเนินการยกย่องกฎหมายและเตรียมการด้านต่างๆแล้วบางส่วนทั้งประสานงานกับฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปในภาพรวมอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

นับแต่เริ่มเข้าสู่กระแสการปฏิรูปศาลยุติธรรมนำเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรมมาใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ทุกด้าน เป็นต้นว่า ระบบศาลดิจิทัลให้สามารถยื่นฟ้องออนไลน์ (E-filing system) การส่งเอกสารทางอิเล็กทรอนิกส์ ช่วยลดปริมาณกระดาษและประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายแก่คู่ความ (Office of the Judiciary. 2018) การให้บริการผ่านระบบการประชุมทางจอภาพ (Office of the Judiciary. 2016) และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับตรวจสอบหรือจำกัดการเดินทางของบุคคลในการปล่อยชั่วคราว (Electronic Monitoring) ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสืบพยาน และพัฒนาระบบประเมินการปล่อยตัวชั่วคราวและการฝากขังในชั้นศาลให้ประชาชนสามารถเข้าถึงตามหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพช่วยลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ (THAIPUBLICA. 2017) ทั้งเห็นได้ว่าศาลยุติธรรมเข้าร่วมขับเคลื่อนการปฏิรูประบบบริการงานภาครัฐ

กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เกิดความก้าวหน้าจนเห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนในระดับประเทศโดยพิจารณาจากผลการประเมินระดับความความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ (Ease of Doing business) ของธนาคารโลกพบว่า ประเทศไทยถูกจัดลำดับความความยากง่ายในการประกอบธุรกิจ ปี 2559 อยู่ในอันดับที่ 49 จาก 189 ประเทศ ปี 2560 อยู่ในอันดับที่ 46 จาก 190 ประเทศ และปี 2561 อยู่ในอันดับที่ 26 จาก 190 ประเทศ (The World Bank. A World Bank Group Flagship Report. 2016. 2017. 2018)

บทสรุป

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ที่ชัดเจนของศาลยุติธรรมและผลการบริหารจัดการคดีเพื่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มุ่งเน้นการเข้าถึงความยุติธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในกระแสปฎิรูปดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าศาลยุติธรรมมีความพร้อมที่จะประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบริหารงานภาครัฐตามนโยบายการปฏิรูปประเทศให้ขับเคลื่อนเป็นไปในทิศทางเดียวกันเพื่อให้การอำนวยความสะดวกเป็นไปอย่างโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และประหยัด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติเป็น “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้วด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สามารถรับมือกับสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีแนวโน้มจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว รุนแรง และฉับพลันในหลากหลายมิติซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออนาคตการพัฒนาประเทศไทย และพร้อมเป็นเสาหลักในการตรวจสอบ สวถ่วงดุลการใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารที่ต้องร่วมขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศตามภารกิจของศาลยุติธรรมที่มุ่งให้เป็นสถาบันที่มีประสิทธิภาพด้านการอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานสากลประชาชนศรัทธาเชื่อมั่นต่อสถาบันศาล เสริมสร้างบรรยากาศให้เอื้อต่อการลงทุนช่วยสร้างโอกาสในการแข่งขันให้กับประเทศในเวทีระดับภูมิภาคและระดับโลก เป็นสังคมสมดุลสันติสุขสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

Bunyong Phongphanich. (2018). *Reform Thailand", what, why, for what?*. [Online] <https://thaipublica.org/2014/01/thailand-reform/>. [2 August 2018]

Office of the Council of State. (2017). *Plans and Procedures for Implementation of National Reforms Acts 2017*. [Online] <http://www.ratchakitcha.soc.go.th> [2 August 2018]

Office of the Judiciary. (2016). *The Office of Judiciary Provides Translation Services through a Conferencing System*. [Online] <http://www.iprd.coj.go.th/doc/data.pdf> [2 August 2018]

Office of the Judiciary. (2018). *The Court of Justice Action Plan to Support the Enforcement of the National Justice Reform Plan*. [Online] <http://www.oppb.coj.go.th> [2 August 2018]

Office of the Judiciary. *Strategic Plan of the Court of Justice 2018-2021*. [Online] <http://>

//www.coj.go.th [2 August 2018]

Prime Minister's Office. (2017). *National Strategy Development Act 2017*. [Online] [http :
//www.ratchakitcha.soc.go.th](http://www.ratchakitcha.soc.go.th) [2 August 2018]

Royal Academy. (2015). *Royal Academy Dictionary*. [Online] [http : //www.royin.go.th](http://www.royin.go.th) [2
August 2018]

THAIPUBLICA. (2017). *Millionaire Sleeps at Home : Beggars Sleeps in Prison : On the
Transitional Justice Fund*. [Online] <https://thaipublica.org/2012/06/legal-aid/> [2
August 2018]

The World Bank. (2016). *A World Bank Group Flagship Report, Doing Business 2016
Measuring Regulatory Quality and Efficiency*. [Online] [http :
//www.doingbusiness.org](http://www.doingbusiness.org) [August 2. 2018]

The World Bank. (2017). *A World Bank Group Flagship Report, Doing Business 2017 Equal
Opportunity for All* [Online] [http : //www.doingbusiness.org](http://www.doingbusiness.org) [August 2, 2018]

The World Bank. (2018). *A World Bank Group Flagship Report, Doing Business 2018
Reforming to Create Jobs*. [Online] [http : //www.doingbusiness.org](http://www.doingbusiness.org) [August 2,
2018]